

ctationes, quae naturae rationali non conveniunt. Item bonum honestum esse potest homini quin sit delectabile. Licet enim res quaevis honesta, quae admittitur, aut quivis actus honestus placeat; haec tamen complacentia non est necessario delectatio, si haec proprie accipiatur. Delectatio enim est quies appetitus cum suavitate citra experientiam molestiae: at complacentia virtutis, quae non est nisi libera eiusdem electio, frequenter est cum interiore experientia molestiae, et citra suavitatem; et delectatio habetur quidem in spe, sed non in actu. Forte si pugna inclinationum non esset in nobis, ad quemcumque actum honestum sua delectatio consequeretur. Sed haec potius ad Ethicam spectant.

Cum in aliqua re tantum una ratio boni relate ad hominem vel reperitur, vel saltem eminent; ex ea solent res simpliciter denominari: quapropter, ut ait S. Thomas (q. cit. a. 6. ad 2.^m) « illa proprie dicuntur bona delectabilia, quae nullam habent rationem appetibilitatis praeter delectationem, cum alioquin sint noxia et inhonesta; utilia vero dicuntur, quae non habent in se unde desiderantur, sed desiderantur solum ut sunt ducentia in alterum, sicut sumptio medicinae amarae ».

Pro entibus ceteris irrationalibus bonum honestum est id quod eorum naturae per se convenit; utile quod medium est ipsis ad bona consequenda; delectabile vero, cum supponat appetitum, competere nequit proprie nisi praeditis facultate aliqua cognoscitiva, atque est id quod appetitui placet, quo omnia bruta moventur.

Conferatur Thomas I p. q. V; Suarez M. D. X. et potissimum Card. Pallavicinus *Del Bene*.

THESIS XII^a

I Distincto malo absoluto a relativo, *II* docemus malum absolutum nullam esse naturam, sive rem positivam, sed privatione contineri: *III* malum relativum, quatenus est ens, non esse malum; malum vero esse, quatenus vel privatione quadam constat respectu alterius, vel privationem inducit. *IV* Ex quibus conse-

quitur malum formaliter spectatum nullam postulare per se causam finalem; et *V* causam quidem efficientem habere, non autem per se, sed per accidens: *VI* causamque eius formalem esse ipsam privationem, materialem autem aliquid bonum.

DECLARATIO I. PARTIS. Malum opponitur bono: sicut autem bonum absolutum dicitur ipsa perfectio, qua res constat, quaeque est ei conveniens: bonum vero relativum est id quod est alteri conveniens; ita malum absolutum dicitur id quod caret eo quod sibi convenit, sive etiam dicitur ipse defectus perfectionis convenientis, quo defectu res mala est: malum autem relativum est id, quod alterum perfectione ei conveniente privat, aut privare potest.

DEMONSTRATIO II. PARTIS. Quaestio est an id, quo aliquid in se malum dicitur, sit res positiva, h. e. an res dicatur in se mala propter aliquam realitatem, quae ipsi inest. Manichaei docebant malum sive malitiam, qua res mala est, esse quandam realitatem et naturam, quemadmodum bonum; atqui hoc est absurdum. Nam quaevis realitas hoc ipso quod est, habet perfectionem essentiae convenientem sibi, qua quidem perfectione potest et alia perficere, ideoque est bona et aliis. Scilicet omne ens est bonum, et idcirco nulla res esse potest absolute mala propter aliquam realitatem qua constat, quia realitas illa bona est. Restat ergo ut id quo res dicitur mala sit aliqua negatio vel privatio; atqui nequit esse negatio h. e. purus defectus perfectionis; secus enim omnis res creata esset dicenda mala; quia semper aliqua perfectione caret. Nec est defectus tantum perfectionis ipsi rei possibilis, quia secus rursus omnia entia finita dicenda essent mala; cum sit semper possibilis ipsis aliqua perfectio qua carent. Est ergo malum absolutum privatio h. e. *carentia debitae perfectionis*. Ergo omnis res eatenus est in se mala, quatenus caret perfectione aliqua sibi debita, et malum consistit in carentia debitae perfectionis; sive est privatio boni.

DEMONSTRATIO III. PARTIS. Malum alteri sive relativum est res alteri inconveniens; ideo in malo relativo duo spectari

debent, entitas eius, et inconvenientia huius entitatis cum aliis. Iam vero ratio malitiae nequit consistere in ipsa entitate; quia haec entitas per se est bona, et perfectio aliqua. Nequit autem esse mala alteri ratione suae perfectionis; imo per eam apta est perficere alia. Ergo si realitas spectetur, res non est mala. Reliquum est ergo ut ratio malitiae consistat in inconvenientia entitatis huius rei cum alia re. Et sane praecisa hac ratione inconvenientiae, res illa non amplius concipitur mala. Iam vero inconvenientia per se non est realitas, sed privatio debitae convenientiae. Potest autem dupliciter ea inconvenientia haberi: 1° quatenus, etsi res sit in se bona, relate tamen ad aliud destituta est ea perfectione, quam illud in ea requirit: ut actus peccati, licet prout est ens et actus sit aliquod bonum, tamen relate ad voluntatem caret eo ordine, quem voluntas agens habere debet h. e. conformitate cum lege. 2° Quatenus impedit vel removet perfectionem aliquam ab alio, sive inducit in alio privationem perfectionis: ut venenum malum est homini, quia vita privat; et actus peccati rursus malus est, quia privat amicitia Dei.

Coroll. 1.^m Malum absolutum opponitur bono absoluto privative; malum autem relativum opponitur bono relativo contrarie; quia in hac altera oppositione non proprie rationes boni et mali comparantur, sed ipsae res, sive causae boni et mali; quae cum sint positivae et in diversa tendant, habent oppositionem contrariam.

Coroll. 2.^m Actus peccati, si per se spectatur, prout a voluntate agente distingui potest, nequit proprie dici malus absolute, sed tantum relative; quia actus ille non habet ullam privationem, cum nequeat esse nisi talis. Voluntas vero eum ponens est mala absolute; quia caret debito ordine: quare cum dicitur peccatum actus debito ordine privatus, respicitur proprie voluntas agens in concreto, quae peccans est, quia in exercitio sui privata est debito ordine.

Quocirca malitia peccati formaliter non consistit in eo quod est aliquid physice; sed in eo, quod cum actus materialiter spectatus sit difformis vel oppositus legi latae voluntati,

non convenit voluntati obnoxiae legi illum libere admittere, quia sic agens voluntas avertitur a debito ordine. Inconvenientia vero, aversio, oppositio et difformitas non sunt aliqua realitas; sed ad privationem revocantur. Unde prohibetur quidem a lege non sola inordinatio, sed ipse actus physicus, sive exercitium voluntatis inordinatum; non vero ratione entitatis, sed inordinationis quae ipsi inest.

Coroll. 3.^m Ergo malum, quatenus malum, intendi non potest ut finis; quidquid enim appetitur, appetitur sub ratione boni, malum autem est privatio boni.

DEMONSTRATIO IV. PARTIS. Causa finalis est cuius amore vel desiderio aliquid fit. Iam vero 1° malum formaliter spectatum, h. e. sub ipsa ratione mali, ad hoc ut sit, non indiget causa finali, h. e. non requirit ut alicuius rei vel amore vel desiderio fiat; sed esse potest quin intendatur propter aliquem finem. Etenim quod potest reperiri in effectu praeter intentionem agentis, potest esse quin intendatur propter aliquem finem; atqui malum qua malum potest reperiri in effectu praeter intentionem agentis; potest enim consequi vel comitari bonum, quod ab agente solum intendatur, sicut malitia furti comitatur bonum quod fur intendit. Et sane 2° quod ex amore alicuius finis intenditur, vel est aliquis finis subordinatus, vel tantum medium: atqui malum quatenus tale nequit intendi ut finis (part. praec. c. 3°): nec potest intendi ut medium; nam fieri quidem potest ut id quod habet privationem boni ad aliquid conducat; ipsa vero privatio, cum nihil sit, ad nihil conducere potest: neque potest esse causa alicuius boni. Ergo malum qua malum nequit habere causam finalem.

Diximus malum *formaliter spectatum* non postulare causam finalem. Ceterum 1° malum spectatum materialiter h. e. ipsa res quae mala est, quatenus sub aliquo respectu bona est, potest quoque intendi, sive ut finis, sive ut medium ad aliquem finem, ut liquet in operationibus voluntatis. Imo mala quaedam physica, quatenus ad aliquod bonum conducunt, et proinde sub hoc respectu induunt rationem boni, possunt sub ratione etiam mali creaturae, propter bo-

num coniunctum, intendi ut media ad aliquem finem a sapientissimo ordinatore: ita poena impiorum quae mala est iis, ordinatur ad manifestationem divinae iustitiae, ideoque bonum est punire impios. Praeterea 2° ipsum malum potest ab aliqua voluntate intendi, quatenus ex. gr. ei placeat male agere, vel ipsa malitia actus. Porro in hac hypothese quod intenditur est aliqua delectatio, vel simile bonum quod voluntas consequitur; et malum quod eligitur, induit quoad eam voluntatem rationem boni apparentis. Idcirco neque tunc appetitur malum qua malum, sed sub ratione boni.

DEMONSTRATIO V. PARTIS. Cum malum sit defectus boni debiti, necesse est ut existat ratio quaedam qua fiat ut res careat perfectione sibi debita. Haec autem ratio inducens privationem boni, causa efficiens mali dicitur. Quia vero nihil potest habere rationem causae, nisi sit ens; omne autem ens est bonum, causa ergo efficiens mali est aliquod bonum. Quaestio autem est an causa efficiens mali sit causa *per se*, an *per accidens*. Causa duplex distingui potest, *necessaria*, et *libera*. Causa libera dicitur esse causa *per se* relate ad illud volitum, quod ipsa intendit ut finem. Dicitur causa *per accidens* relate ad illud quod consequitur ex eo quod ipsa vult, vel quod ipsa solum vult ut medium propter aliquem finem. Causa necessaria dicitur esse causa *per se* relate ad illum effectum, qui sequitur ex eius virtute, vel quem natura primario ex ea intendit: causa *per accidens* dicitur respectu illius effectus, qui ex defectu virtutis procedit, vel quem natura secundario intendit, sive intendit tanquam consequens, aut tanquam medium. Iam vero malum habet semper causam *per accidens*. Sane voluntas velle potest malum vel in suis actibus, et est malum morale quod voluntas creata velle potest, vel in suis effectibus, et est malum physicum, quod et voluntas divina velle potest. Porro voluntas hoc malum vult semper propter bonum aliquod quod *per se* intenditur, ita ut malum vel consequatur bonum quod intenditur, vel ut medium solum ad finem adhibeatur. Ratio est, quia finis voluntatis est semper aliquod bonum, vel sub ratione boni apprehensum. Sane fur peccans non in

tendit malitiam furti, sed vult bonum pecuniae, aut aliquid simile; malitia vero consequitur aut comitatur actum: et Deus volens mala physica in mundo, ea non vult et facit propter seipsa, sed propter bona, quae ex iis elici possunt.

Cum vero sequitur malum ex causa necessaria, hoc vel sequitur ex defectu virtutis, ut claudicatio tibiae quae non ex virtute vis motricis, sed ex defectu oritur: vel locum habet non in effectu, quem causa ex natura sua intendit, sed in alio; ut ignis vim suam explicans hominem necat: effectus enim proprius ignis, qui est quaedam synthesis aut analysis, per se bonus est, sed per accidens corpori viventi malus.

DEMONSTRATIO VI. PARTIS. Causa materialis mali est subiectum in quo malum reperitur; formalis est id per quod malum constituitur. Iam vero causa formalis mali absoluti nequit esse aliquid positivum et reale, quia malum non est realitas ulla; sed cum malum sit privatio boni, causa eius formalis consistere solum potest in privatione formae debitaе, sive boni. Ratio autem mali relativi sita est in eo quod malum h. e. privationem alteri inducat: constituitur ergo formaliter malum per privationem, non quae in ipso est, sed quam inducit. Quare causa formalis mali absoluti est privatio in subiecto: causa formalis mali relativi est potestas privationis inducendae, quatenus est talis potestas: nam ex eo tantum quod effectus eius est privatio in alio, dicitur malum.

Causa materialis autem est semper aliquod bonum. Nam malum est privatio perfectionis debitaе alicui subiecto, est ergo in aliquo subiecto; hoc vero est ens, ens autem est bonum, ergo. Sane nulla res potest esse ex toto mala; haberetur enim tunc malum esse rem vel naturam positivam quod repugnat: res ergo est solum ex parte mala, et ex parte bona: ex ea parte qua est mala, caret debita perfectione; ex ea parte, qua est bona, est subiectum, sive causa materialis huius privationis.

Coroll. 1.^m Ergo malum nequit destruere ex toto bonum.

Coroll. 2.^m Si comparetur malum bono, cui opponitur,